

LBRIS

We know
books

Schiegumenul Sava Ostapenko

„SĂMÂNȚA SATANEI”
ȘI DRAGOSTEA
LUI HRISTOS

Traducere din limba rusă:
diac. Denis Chiriac

EDITURA EGUMENITA

2022

Cuprins

Schiegumenul Sava Ostapenko - oglinda iubirii dumnezeiești	7
În loc de prefață	19
Introducere	21
Capitolul I: Mândria	25
Esența mândriei	25
„Simptomele” și evoluția bolii duhovnicești	26
Cum recunoaștem mândria în noi înșine?	29
Ispitele diavolului	31
Exemple din viața fiilor duhovnicești	36
Descurajarea și deznădejdea	43
Modelul lui Hristos în răbdarea ispitei	46
Scurtă povățuire	48
Capitolul II: Smerenia și blândețea	51
Esența smereniei și roadele ei	51
Semnele smereniei	55
Cum să dobândim smerenia	59
Smerenia falsă	71
Smerenia și blândețea	77
Modele de blândețe și smerenie la sfinți	79
Exemple de smerenie la fiii duhovnicești	85

Capitolul III: Iubirea lui Hristos	91
Varietățile iubirii	91
Iubirea față de Dumnezeu	92
Esența iubirii lui Hristos	100
Semnele iubirii adevărate	102
Cum să dobândim dragostea dumnezeiască	108
Iubirea de aproapele și iubirea firească	120
Dragostea lui Hristos la sfinți	131
Exemple de iubire la fiii duhovnicești	138
 Capitolul IV: Mila și pacea creștină	 141
Mila trupească și sufletească	141
Mila lui Dumnezeu	147
Semnificația milei	151
Forme de milă și de încredere în mila lui Dumnezeu	156
Discernământul în faptele milosteniei	161
Pacea sufletului	165
Redobândirea păcii	173
Creșterea duhovnicească	175
Desăvârșirea duhovnicească și fericirile	182
Despre fericirea de a ne purta crucea	192
Îndrumări duhovnicești	193

Capitolul I

Mândria

Esența mândriei

Mândria este o boală sufletească teribilă, foarte greu de vindecat. Nu există păcat mai urâcios înaintea lui Dumnezeu decât mândria. Părinții o numesc „sămânța satanei”. Mândria înseamnă o încredere extremă în sine, cu respingerea a tot ceea ce nu este al nostru; o sursă de mânie, cruzime, iritare și răutate; o respingere a ajutorului lui Dumnezeu. Or, tocmai omul mândru este cel care are o nevoie specială de Dumnezeu, pentru că oamenii nu-l pot salva atunci când boala sa duhovnicească ajunge în ultimul stadiu. Autorul păcatului, heruvimul căzut în întuneric, a păcătuیت el însuși prin împotrivirea față de Dumnezeu, adică prin mândrie, și împinge întreaga specie umană spre această patimă vătămătoare.

Orice păcătos care își satisface patima poartă război împotriva lui Dumnezeu, așa cum satana a pornit odată o revoltă și un război în ceruri împotriva lui Dumnezeu pentru a ieși din ascultarea de El și a trăi după propria voință. Când cei mândri,

vanitoși, egoiști, avizi după slavă, lacomi, violenți, mânioși, invidioși, aroganți, îngâmfați, neascultători sau alții își satisfac poftele și îi înjosesc pe alții pentru sine, atunci ei ridică sabia împotriva lui Dumnezeu și Îi spun lui Hristos: „Nu vrem să urmăm exemplul Tău, nici nu dorim să fim blânzi și smeriți. Nu ne place legea Ta! Să ne asculte și să ne slujească oamenii pe noi, nu noi pe ei!”.

Izbăvește-ne, Doamne, de atâta întunecare! Oh, ce înfricoșător! Nu cred că este nicio exagerare în aceste cuvinte. Așa e și cu cei mândri. Dacă nu se opresc la timp, dacă nu se pocăiesc, devin dușmani ai lui Dumnezeu. Prin orice păcat, chiar și prin unul mic, harul lui Dumnezeu slăbește în suflet, iar prin păcatul de moarte oamenii îl pierd complet și devin vrednici de pedeapsa veșnică. Cei mândri cad din puterea legii lui Dumnezeu și astfel se lipsesc de ocrotirea Lui. Ei sunt înfrânți în toate căile lor. Deși trăiesc trupește, sunt morți duhovnicește, iar în timpul vieții lor experimentează suferințele gheenei: singurătate, deznădejde sumbră, întristare, mânie, ură, nerodire, întuneric și deznădejde.

„Simptomele” și evoluția bolii duhovnicești

Păcatul mândriei are mai multe etape în evoluția sa și începe cu slava deșartă. „Simptomele” acesteia sunt: setea de laudă, nerăbdarea față de mustrări, dojeniri și reproșuri, neîncrederea,

suspiciunea, răzbunarea, condamnarea celorlalți, dificultatea de a cere iertare, căutarea căilor ușoare; acțiunea constantă, ca pe scenă, în prezența celor din afară, pentru a se arăta de partea evlavioșilor, ascunzându-și cu grijă patimile și neajunsurile. Omul încetează să-și mai vadă păcatele, nu-și mai observă lipsurile, începe să-și diminueze vinovăția sau să o nege, iar uneori chiar o pune pe seama altora. Cunoștințele, experiența, abilitățile și virtuțile persoanei sunt exagerate și supraevaluate. Pe măsură ce boala se dezvoltă, în părerea lui despre sine omul devine mare și demn de glorie. De aceea, boala aceasta duhovnicească se mai numește și megalomanie.

Într-o astfel de stare, omul nu numai că îi condamnă pe ceilalți, ci chiar începe să-i disprețuiască, să-i urască și chiar să le facă rău. Izbăvește-ne, Doamne, de căderea aceasta! Iar când pătimășului i se pare că nimeni nu-l înțelege, nimeni nu-l iubește, ci toți îl persecută și vor să-i facă rău, atunci această boală este numită și mania persecuției. Iluziile de grandoare și cele de persecuție sunt cele mai frecvente forme ale patimii mândriei. Aceste boli sufletești sunt asociate cu impresii greșite referitoare la propria persoană, cu aprecierea de sine denaturată, atunci când simțul exagerat al propriei demnități provoacă dispreț și ostilitate față de oameni.

Persoana orgolioasă este mereu nemulțumită de oamenii din jurul său și de condițiile vieții sale, motiv pentru care ajunge uneori la disperare, hulă, înșelare și chiar la sinucidere. În stadiul inițial, mândria este greu de recunoscut. Numai un duhovnic

sau un psiholog cu experiență poate identifica fără echivoc începuturile acestei patimi. Omul pare să se comporte normal, dar un ochi iscusit poate vedea începutul bolii.

Persoana este mulțumită de ea însăși. Este bine dispusă: fredonează un cântecel, zâmbește, ba chiar râde des și uneori, fără motiv, râde destul de tare; este originală, glumește; face diferite „cascadorii” pentru a atrage atenția celor prezenți; îi place să vorbească mult, iar în conversația ei se aude nesfârșitul „eu”. Totuși, de la un cuvânt dezaprobat starea lui de spirit se schimbă repede și omul devine leneș, iar de la laude înflorește din nou ca o „roză de mai” și zboară ca un fluture. Dar, în general, în acest stadiu, starea sa de spirit rămâne luminoasă.

Mai mult, dacă omul nu ajunge la conștiința păcătoșeniei sale, nu se pocăiește și nu se corectează, boala duhovnicească evoluează și se agravează. Unii devin cu adevărat încrezuți în superioritatea lor față de ceilalți. Această încredere în sine se transformă rapid într-o obsesie de a comanda. Așa omul mândru începe să dispună de atenția, timpul și puterea altora după cum crede de cuviință. Devine obraznic și nesimțit: își asumă totul, chiar dacă strică totul, se amestecă în toate, chiar și în familiile altora.

În timpul acestei etape, moralul omului mândru se deteriorează, deoarece este adesea respins de ceilalți. Treptat, el devine din ce în ce mai irascibil, încăpățânat, morocănos și nesuferit de toți. Deși este evitat în mod firesc, rămâne convins că are dreptate și crede că nimeni nu vrea să-l înțeleagă, așa că se

desparte de toată lumea. Mânia și ura, disprețul și aroganța prind rădăcini în inima lui. Suflul devine sumbru și rece, mintea este tot mai întunecată și persoana este lipsită de orice ascultare. Scopul său este de a-și trasa propria linie, de a-i face de rușine, de a-i impresiona pe alții și de a dovedi că el are „dreptate”. Acesta este genul de persoană mândră care naște schisme și erezii.

În următoarea etapă a evoluției patimii, omul se desparte și de Dumnezeu. Tot ceea ce are, inclusiv abilitățile și unele virtuți, și le atribuie lui însuși. Este sigur că își poate aranja viața fără ajutorul altora și că își poate procura singur toate necesitățile vieții. Se simte un gigant al duhului, chiar dacă nu este sănătos duhovnicește. Se laudă cu „înțelepciunea” și cunoștințele sale și este mândru de ceea ce are. Rugăciunea lui devine nesinceră și rece, fără înfrângerea inimii. Ulterior omul mândru încetează cu totul să se mai roage. Starea lui de spirit devine inexprimabil de sumbră și lipsită de speranță, dar, în același timp, omul este sincer convins de justetea drumului său și se grăbește spre destinul său.

Cum recunoaștem mândria în noi înșine?

Drept răspuns la întrebarea „cum recunoaștem mândria în noi înșine?”, Arhiepiscopul de Nijni Novgorod, Ioan, scrie următoarele: „Pentru a o înțelege și a o identifica, observă cum te vei simți

atunci când cei din jurul tău vor face ceva care nu este pe placul tău, contrar voinței tale. Dacă primul lucru care se naște în tine nu este gândul de a îndrepta cu blândețe greșeala făcută de alții, ci nemulțumirea și furia, atunci află că ești mândru și chiar profund mândru. Dacă până și cel mai mic eșec în treburile tale te întristează, îți aduce plictisul și te îngreunează, astfel încât nici măcar gândul că pronia lui Dumnezeu ia parte la lucrările noastre nu te înveselește, atunci să știi că ești mândru, și foarte mândru.

Dacă ești fervent atunci când vine vorba de nevoile tale și rece la nevoile altora, să știi că ești mândru, și profund mândru. Dacă la vederea nenorocirii altora, chiar și a dușmanilor tăi, ești vesel, iar la vederea fericirii neașteptate a semenilor tăi ești trist, atunci să știi că ești mândru, și foarte mândru. Dacă remarcile umile despre neajunsurile tale sunt jignitoare pentru tine, dar laudele la adresa virtuților tale inedite îți sunt plăcute și admirabile, atunci să știi că ești mândru, și profund mândru”.

Ce se mai poate adăuga la aceste semne de recunoaștere a propriei mândrii? Doar că, dacă cineva este atacat de frică, acesta este și el un semn al mândriei. Sfântul Ioan Scărarul scrie despre aceasta în felul următor: „Sufletul mândru este robul fricii. Deși încrezut în el însuși, se teme de sunetul slab al creaturilor și de înseși umbrele. Cei temători sunt adesea fără de minte, și pe bună dreptate. Căci, pe bună dreptate Domnul îi îngăduie pe cei mândri, ca să-i învețe pe ceilalți să nu se înalțe cu mintea”. Și tot el scrie: „Calea mândriei extreme este aceea

când omul, de dragul slavei deșarte, mimează în chip ipocrit virtuți pe care nu le are”.

Ispitele diavolului

Firea omenească este predispusă atât la bine, cât și la rău. Este potrivită atât pentru bine, cât și pentru rău; pentru harul lui Dumnezeu și pentru puterea întinericului. Domnul nu forțează libertatea omului, nu-l obligă să practice binele, ci îi vorbește cu blândețe sufletului și îl cheamă pe calea mântuirii. Sufletul, în funcție de voința și înclinația sa, face o alegere. Fie una, fie alta: a vieții cu Dumnezeu după voia Lui sfântă sau a trăi după propria voință, fără să se gândească la consecințe. Nu este necesar să spunem prea multe despre oamenii care trăiesc doar după voința lor și își satisfac patimile, pentru că voia proprie este o sămânță a iadului, ea duce sufletul în iad. Or, despre oamenii care încearcă să înțeleagă și să urmeze voia lui Dumnezeu, tocmai despre ei putem și ar trebui să vorbim pentru a-i ajuta în această lucrare.

Să nu crezi că mândria este o patimă sau o boală sufletească care provoacă schimbări fiziologice și patologice în organismul uman și de aceea este caracteristică doar unor persoane. Se poate spune că toată omenirea, cu excepția câtorva oameni cu adevărat smeriți, suferă de această boală. Dar această boală persistă în diferite stadii și este adesea ascunsă sub masca unei smerenii prefăcute, ipocrite,

astfel încât nu se manifestă pe deplin și este de multe ori subestimată.

Vrăjmașul neamului omenesc ne împinge mereu la păcate și fărădelegi. El este viclean, înșelător și crud. Cunoaște foarte bine înclinațiile fiecăruia dintre noi și atacă cu abilitate partea slabă, mai ales a celor care nu au o voință puternică. Nu este de mirare că diavolul îl face pe om să se mândrească cu ușurință. Până la urmă, sufletul nostru este creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu: pur, luminos, înmiresmat cu virtuți. Și, prin natura sa, sufletul aspiră la tot ceea ce este bun, nobil și înalt. Întotdeauna vrea să fie printre primii. Vrea să dobândească desăvârșirea și fericirea cât mai repede posibil!

Ei bine, spune-mi, prietene, nu sunt aceste impulsuri ale sufletului laudabile? Bineînțeles că sunt demne de laudă! Or, bietul suflet neexperimentat nu are timp nici să se dezmeticească prea bine, că și cade în capcana celui viclean de la primii pași. Cu cât se străduiește mai mult să ajungă la înțâietate, la desăvârșire (conform înțelegerii sale lumești), cu atât mai mult va reuși – vai! chiar și în virtute – să se încurce în mrejele vrăjmașului. Din lipsa de experiență, fără un îndrumător duhovnicesc, fără un părinte duhovnic iscusit.

Problema constă în faptul că puterile întunericii îl înșală pe om, sugerându-i un concept pervertit al fericirii. Dracii îi oferă o „fericire” temporară, pământească, îl ajută să reușească să obțină o astfel de fericire și îi ascund insidios că mântuirea și adevărata fericire veșnică este invers proporțională

cu „fericirea” pământească, degrab-trecătoare. Dacă toată lumea ar ști acest adevăr și l-ar înțelege cu toată seriozitatea, puterea iadului ar fi neputincioasă în viclenia ei și nu le-ar putea inspira oamenilor gânduri de mândrie nici măcar pentru nenumăratele lor fapte bune. Atunci toți și-ar spune cu sinceritate: „Cu ce mă pot lăuda? Doar cu slăbiciunile și păcatele mele. Și ce am bun, totul este de la Dumnezeu!”. Astfel, prin smerenia lor ar alunga puterea răului.

Or, omul ascultă cu mai multă râvnă și atenție sugestiile dușmanului său decât glasul Mântuitorului său. Calea dificilă, spinoasă și anevoioasă a creștinului smerit cere sacrificii. Necesită lepădare de sine de dragul iubirii lui Dumnezeu și a aproape-lui, iar de-a lungul drumului omul se confruntă cu ispite neîncetate din partea diavolului. Este nevoie de o mare voință pentru a nu ceda ispitei, pentru a nu te teme de ispită, pentru a lupta împotriva puterii răului. Calea largă, lină și ușoară a omului (nu-l numesc creștin) care trăiește după voia diavolului duce la înmulțirea patimilor sale și le împlinește poftele. La suprafață, acest drum este presărat cu trandafiri, dar pentru cât timp?

Iată un exemplu tipic în fața noastră: omul mândru. Duhurile căzute i-au fost tovarășe nevăzute și l-au ajutat să ia de la viață tot ceea ce poate primi un muritor, tot ceea ce poate afla și cu ce se poate desfăta, alergând după o fericire iluzorie. Tinerețea, sănătatea, frumusețea, bogăția, onoarea și faima, succesul amețitor, talentul – toate acestea i le-au oferit tovarășii nevăzuți, doar pentru a înrădăcina în el cea